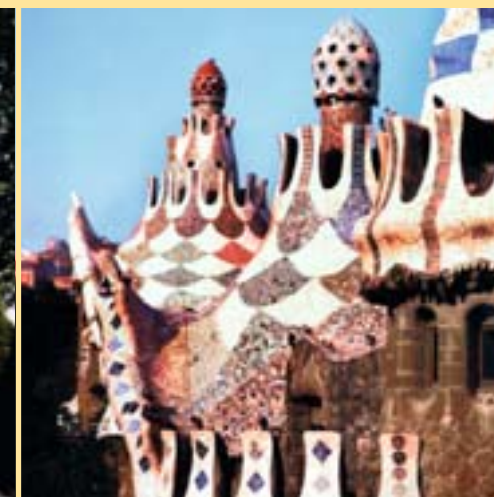

Styl, který miloval ornament

Na tři sta reprodukcí s podrobnými popisky na křídovém papíře, přehledné kalendárium, životopisy hlavních představitelů, slovníček pojmů (to vše ve čtyřech jazycích)... Nakladatelství Slovart přináší v edici *Obrazová encyklopedie umění* knihu *Secese*. Publikaci, jež lahodí očím i myslí, sestavila Angela Sanna. ■

„*Děsivá a požitelná krása secesní architektury.*“
(Salvador Dalí)

Eliel Saarinen: Nádrazí, 1910–1914, Helsinkí

Název secese pochází z německého *Sezession* – odštěpení. A přesně tak tento výtvarný sloh přelomu 19. a 20. století vznikl – odloučením skupinek umělců od hlavního, konzervativního uměleckého proudu v Německu. Secese byla posledním uměleckým slohem, který prostoupil všechny sféry lidského života a plně se projevil v mezinárodním měřítku. Ornamenty, zvlněné křivky, přírodní formy, organické linie... Prvky přítomné v grafice stejně jako ve sklářství, v malbě neméně než v módním návrhářství. Do architektury vstoupily navíc nové, do té doby opomíjené materiály – železo, ocel, beton, sklo.
HECTOR GUIMARD: VSTUP DO METRA, 1899, PAŘÍŽ (VLEVO). ANTONI GAUDÍ: PARC GÜELL, 1900–1914, BARCELONA (VPRAVO).

Když se řekne secese, nenapadne nás většinou na prvním místě nic jiného než Alfons Mucha a jeho plakáty: propracované, originální, místy až mírně dekadentní, jindy zase až zženštilé estetické. A takové jsou vesměs všechny grafiky, kresby, malby a ilustrace té doby, tím jazykem hovoří knihy, cedule a reklamní tiskoviny. Podstatnou vlastností secesních artefaktů je stylizace, důraz dávají autoři na v jistém ohledu novátorskou, přesto však harmonickou barevnost.
OTTO FRIEDRICH: PLAKÁT PRO 33. VÝSTAVU VÍDEŇSKÉ SECESE, LITOGRAFIE, 1909 (VLEVO).
JAN TOOROP: LITOGRAFIE, 1896 (UPROSTŘED).
ALFRED ROLLER: PLAKÁT PRO 16. VÝSTAVU VÍDEŇSKÉ SECESE, LITOGRAFIE, 1903 (VPRAVO).

Ornamentálně zjednodušená plocha obrazu, *dramatičnost*

Ve Francii secesi pojmenovali Art Nouveau neboli nové umění. Vysloveně nové však nebylo. Jak řekl Alfons Mucha, „Art Nouveau je nesmysl, umění nemůže být nové, protože je věčné“. Šlo především o snahu postavit se stále průmyslovějšímu duchu tehdejší civilizace, navrátit pozornost výtvarníkům k poctivé řemeslné práci, dokázat nadchnout, inspirovat, potěšit – však také těžší stylu tkvělo v dekoraci a užitém umění. K vyhlášeným návrhářům garderoby (samozejmě ve spojení se šperky) se řadili Paul Poiret, Mariano Fortuny či René Lalique.

MARIANO FORTUNY: TUNIKA „DELFI“, HEDVÁBÍ A SKLENĚNÉ PERLY, 1907 (VLEVO). BEZ UVEDENÍ AUTORA – TAŠKA A RUKAVICE, IMITACE KROKODÝLÍ KŮŽE, KOLEM 1900 (VPRAVO).

Lehoučké okvětní plátky tulipánů, pestrá paví péra, duhová křídla motýlů... Skláři období secese zažívali doslova „umělecké žně“, protože jim sklo jako ústřední tvůrčí médium umožňovalo beze zbytku naplňovat základní motivy stylu – metamorfické tvary, hry barev, přírodní náměty. Vedle Emila Gallého byl nejoblíbenějším sklářským tvůrcem secese Louis Comfort Tiffany. Právě on také začal s výrobou speciálního skla foukaného, kterému říkal favrile.

LOUIS COMFORT TIFFANY: PANELOVÁ MOZAIKA, SKLO FAVRILE, CCA 1890–1891 (VLEVO). LOUIS MAJORELLE: STOLNÍ LAMPA, SKLO A BRONZ, 1905 (UPROSTŘED). LOUIS COMFORT TIFFANY: VÁZA, ZELENÉ SKLO FAVRILE S KOVOVÝM LESKEM, 1896 (VPRAVO).

Právě v secesi vykristalizovala koncepce designu známá v moderním pojetí dneška: umělecké předměty přestaly být jen objekty k obdivování, staly se součástí každodenního života, estetickým, ale funkčním zbožím. Mezi dílnami specializovanými na umělecká řemesla vynikaly Mackintosh, Hoffman, Tiffany, význačnou osobností byl též Archibald Knox, obdivovatel keltského umění, jehož úsporný funkcionalismus čerpal z odkazů japonské tradice.

JOSEF HOFFMAN: ELIPSOVITÝ KOŠÍK NA KVĚTINY, STROJOVĚ PERFOROVANÉ MINCOVNÍ STŘÍBRO, KOLEM 1906 (VLEVO). CHARLES RENNIE MACKINTOSH: PŘÍBOR NA RYBY, POSTŘÍBŘENÝ NIKL, KOLEM 1900 (UPROSTŘED). ARCHIBALD KNOX: DŽBÁN, STŘÍBRO A CHRYSOPRAS, 1900–1901 (VPRAVO).

výřezů, kontrast mezi plnými a prázdnými poli...

Malíři secese? Mucha, Klimt, Visconti, Beardsley, Hodler, Munch... A také Henri de Toulouse-Lautrec: ačkoli zařadit ho přímo do středu secesních umělců nelze, secesi předznamenal a významně ovlivnil. „Ornamentálně zjednodušená plocha obrazu, dramatická výřezů, kontrast mezi plnými a prázdnými poli, rozkoš z překvapivých siluet, vášeň pro pravdivost lidské tváře, fyziognomie kusů oděvu, postoje a gest – charakteristické znaky jeho umělecké tvorby – vystihovaly i celé grafické dílo Art Nouveau.“

GUSTAV KLIMT: PALLAS ATHÉNA, OLEJ NA PLÁTNĚ, 1898 (VLEVO). HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC: ANGLIČAN V MOULIN ROUGE (WILLIAM TOM WARRENER), OLEJ NA KARTONU, 1892 (DOLE).

Nábytek a interiérové návrhářství představují jeden z vrcholů secesního umění vůbec. A opět nejde o „design pro design“, ale o plně využitelné, elegantní prvky. Eugène Gaillard, Louis Majorelle či opět náš Mucha (vzpomněme návrh interiéru Primátorského salonku v Obecním domě v Praze) pracují s asymetrií, ornamentálními motivy, ve dřevě, kovu či slonovině jejich prací ožívá flóra i fauna. Nábytek, dekor, celý interiér a architektura budovy tvoří organický celek.

ALEXANDRE-LOUIS-MARIE CHARPENTIER: SKŘIŇ NA STRUNNÉ HUDEBNÍ NÁSTROJE Z MAHAGONU, 1901 (VLEVO). JOSEF FRANK: DVOURAMENNÁ LAMPA Z MOSAZI A SLONOVINY, 1919 (VPRAVO).

Repro: z knihy Secese, Obrazová encyklopedie umění, Slovart, 2009, literatura: G. Fahr-Becker: Secese, Slovart, 2007, A. Sanna: Secese, Slovart, 2009